

Hofors kommun
hofors.kommun@hofors.se

2019-01-24
1 (16)
Dnr 400-2017:10221

Rektor för Lillåskolan
maria.tanglander@hofors.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för
att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och
beprövad erfarenhet vid Lillåskolan i Hofors
kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Syftet är att granska kvaliteten i rektorns och huvudmannens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar och arbetar för att utbildningen i skolenheten, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?
2. I vilken utsträckning skapar huvudmannen förutsättningar och arbetar för att utbildningen i grundskolan, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?

Granskningen utgår från följande definitioner av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet:

Vetenskaplig grund – att skolorna såväl ska använda kunskap som härrör från vetenskapliga studier som att praktisera ett systematiskt utforskande för att kritiskt kunna granska, pröva och sätta resultat i ett sammanhang.

Beprövad erfarenhet – erfarenhet som är prövad, dokumenterad och genererad under längre tidsperiod och av många.

Granskningen genomförs i 30 skolenheter och deras respektive huvudmän. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Lillåskolan och Hofors kommun, som är huvudman för skolan, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Lillåskolan och Hofors kommun den 5 och 6 december 2018. Besöket och intervjuerna genomfördes av Caroline Engskär och Daniel Talje. Intervjuer med lärare, rektor och tjänstemän hos huvudmannen har genomförts.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter följer en motivering till de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten från de granskade skolorna och huvudmännen i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Bakgrundsfakta

Lillåskolan är en grundskola i Hofors kommun. Hofors kommun bedriver verksamhet inom förskoleklass och grundskola vid 4 skolenheter. Vid tiden för granskningen finns det 970 elever inskrivna i grundskolan.

Lillåskolans verksamhet omfattar 207 elever i förskoleklass och årskurser 1–6. Den pedagogiska personalen arbetar i två arbetslag med indelningen förskoleklass och årskurserna 1–3 samt årskurserna 4–6. I varje arbetslag finns en arbetslagsledare som tillsammans med rektorn och en representant från fritidshemmet utgör skolans ledningsgrupp. På skolan finns även två förstelärare, en med inriktning mot matematik och kooperativt lärande samt en med inriktning mot särskilt stöd.

Samtliga huvudmän och rektorer vid de skolor som besökts i samband med kvalitetsgranskningen har ombetts att lämna en verksamhetsredogörelse till Skolinspektionen. I den beskrivs det mest omfattande utvecklingsarbetet som pågår.

Utvecklingsarbete Lillåskolan

Skolans mest omfattande utvecklingsarbete är språkutvecklande arbetssätt¹, i alla ämnen, med inkludering av kooperativt lärande². Enligt skolans beskrivning, utgår de båda arbetssätten från att lärande sker i sociala sammanhang för att sedan bearbetas hos individen. En del i detta arbete är att utveckla elevernas delaktighet i sin och andras kunskapsutveckling.

Utvecklingsarbete Hofors kommun

Huvudmannen arbetar med *Likvärdig skola*³ som är finansierat med statsbidrag. Statsbidraget ska användas till att utöka pågående insatser eller genomföra nya insatser som stärker likvärdighet och kunskapsutveckling i förskoleklass och grundskolan.

Skolinspektionens bedömning

Lillåskolan

Rektorns arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vid Lillåskolan fungerar till stora delar väl, vilka beskrivs och bedöms nedan.

Tydlig ansvarsfördelning

Skolinspektionen bedömer att det finns en ansvarsfördelning på skolenheten som stödjer ett brett arbete med vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Granskningen visar att det är tydligt för personalen vem som har ansvar och mandat att arbeta med skolans olika utvecklingsarbeten. På Lillåskolan finns två arbetslagsledare, två förstelärare samt en skolutvecklingsgrupp. Skolutvecklingsgruppen arbetar med huvudmannens utvecklingsprojekt *Likvärdig skola*. Arbetslagsledarna fungerar som en länk mellan arbetslagen och rektorn samt driver utvecklingsprojekt. En förstelärare driver arbetet med kooperativt lärande, tillsammans med en arbetslagsledare, samt utvecklingsarbetet inom ämnet matematik. Den andra försteläraren har ett särskilt ansvar för arbetet med särskilt stöd samt handleder och gör observationer. Därtill driver en arbetslagsledare arbetet med språkutvecklande arbetssätt tillsammans med skolans speciallärare. Skolans övriga utvecklingsarbeten, exempelvis ett arbete med normkritik, har vissa lärare särskilt ansvar för.

Skolenhetens behov av utveckling och val av insatser

Rektorns arbete med att systematiskt kartlägga utbildningens behov och utifrån detta prioritera utvecklingsinsatser fungerar väl. Granskningen visar att skolan prioriterar val av insatser/metoder utifrån de behov som finns i verksamheten. Enligt rektorn ska de i

¹ Språkutvecklande arbetssätt är ett arbetssätt som fokuserar på att barn/elever ska vistas i en omgivning där språk, samspel och kommunikation stimuleras. Syftet är bland annat att använda språket medvetet och strukturerat som ett verktyg för lärande.

² Kooperativt lärande är ett arbetssätt som utgår från ett kommunikativt och relationsinriktat perspektiv för att utveckla elevernas lärande och sociala sammanhållning.

³ www.skolverket.se/skolutveckling/statsbidrag/statsbidrag-for-en-likvardig-skola-2018

samband med detta arbete använda sig av forskning för att upptäcka behoven men också för att välja insatser. Kartläggningen följer ett årshjul som bland annat innefattar analyser av elevernas resultat på nationella prov, omdömen, uppföljning av läs- och skrivförmåga och diagnoser i matematik. Både rektorn och personalen är delaktiga i uppföljningen och analysen. Ledningsgruppen prioriterar sedan skolans gemensamma utvecklingsmål. Enligt lärarna är rektorn noga med att skolans utvecklingsarbeten har forskningsanknytning.

Skolans prioriterade utvecklingsområde, det vill säga språkutvecklande arbetssätt med inkludering av kooperativt lärande, identifierades utifrån skolans uppföljning av verksamheten. Uppföljningen visade bland annat att eleverna saknade ett genre-specifikt ordförråd samt behöver arbeta mer med begreppsförståelse och de verktyg som behövs för att skriva en text med en röd tråd. Därtill uppger rektorn att hon i observationer har sett att arbetet i klassrummen ofta är baserat på enskilt arbete. Utifrån detta har rektorn och personalen konstaterat att eleverna på ett strukturerat sätt behöver utveckla sin förmåga att resonera med varandra i grupp. Efter att försteläraren och en arbetslagsledare deltagit i en utbildning och testat kooperativt lärande i mindre skala utökades arbetet till att omfatta alla lärare. Enligt försteläraren bidrar kooperativt lärande till att öka delaktigheten och skapar ett mer aktivt klassrum där elever lär av varandra. Rektorn uppger att förmågan att kunna samarbeta och att ha ett utvecklat ordförråd är viktiga förutsättningar för att eleverna ska nå kunskapskraven och nå så långt som möjligt i deras kunskapsutveckling.

Strukturer för att söka och inhämta ny kunskap

Skolinspektionen bedömer att rektorns arbete fungerar väl när det gäller att säkerställa att det finns strukturer för att inhämta ny kunskap. Både rektorn och lärarna uttrycker att lärarna har ett eget ansvar att hålla sig a jour med ny kunskap inom sina ämnen. På skolan finns det också lärare som har ett särskilt ansvar att förmedla ny kunskap. De ansvariga för skolans olika utvecklingsområden ansvarar för att söka och inhämta ny kunskap inom dessa. Förstelärarna har ett särskilt ansvar att studera relevant forskning inom deras respektive områden för att sedan förmedla den till övriga lärare på ett tillgängligt sätt. Deras uppgift är också att kunskapen ska anpassas så att den sedan kan genomföras i praktiken. På skolan finns även en lärare som är samordnare för NTA (Naturvetenskap och teknik för alla⁴) för hela kommunen. Inom organisationen för NTA får läraren ta del av forskningsbaserad information som sedan sprids till övriga lärare. Enligt rektorn är det både förstelärarna och andra lärare som söker och tar till sig ny kunskap. Rektorn ger lärarna förutsättningar till detta genom prenumerationer på tidskrifter och tidningar samt genom att det finns tid för samplanering och reflektion i arbetslagen.

Ny kunskap inhämtas utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt

Vidare fungerar rektorns arbete till stora delar väl när det gäller att ny kunskap söks och inhämtas utifrån ett vetenskapligt förhållningssätt. Både lärarna och rektorn beskriver att de har ett kritiskt förhållningssätt till trender och färdiga arbetsmodeller inom utbildningsområdet. Detta innebär att nya insatser granskas kritiskt utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innan skolan väljer att "hoppa på". Lärarna uppger också att rektorn ställer frågor kring kopplingen till forskning och beprövad erfarenhet när de gör ställningstaganden eller ger förslag på hur problem i undervisningen ska bemötas. Rektorn är också noga med att innehållet i skolan gemensamma studiedagar knyter an till

⁴ www.ntaskolutveckling.se

forskning. Även om rektorn uppger att lärarna i arbetslagen har möjlighet att lyfta kritiska frågor i relation till skolans valda utvecklingsinsatser eller diskutera sådant som de har läst, uttrycker lärarna att de är i behov av ett forum under arbetstid för att tillsammans reflektera över frågor som rör forskning och beprövad erfarenhet.

Vidare uppger rektorn att hon och personalen kritiskt har granskat att arbetssättet kooperativt lärande vilar på vetenskaplig grund. Enligt rektorn har de också tittat på vad kritiker uttrycker om arbetssättet, men de har inte jämfört arbetssättet mot andra möjliga arbetssätt. Försteläraren som ansvarar för utvecklingsarbetet uppger dock motstridiga uppgifter och uttrycker att de inte direkt har undersökt om det finns någon kritik mot arbetssättet. Försteläraren har dock tidigare provat flera andra metoder och menar att just kooperativt lärande har fungerade väl i hennes undervisning. Skolinspektionen bedömer att rektorn och personalens arbete vid val av insatser skulle kunna utvecklas, det vill säga att i högre grad systematiskt värdera flera olika källor kritiskt för att säkerställa att den insats som har valts är den mest lämpliga med avseende på verksamhetens behov.

Utöver detta ges lärarna möjlighet till kompetensutveckling genom att exempelvis delta i kurser. För att lärarna ska få delta i en kompetensutvecklingsinsats så måste det finnas ett identifierat behov av utveckling i verksamheten som berör fler än enstaka lärare. Rektorn och lärarna går också igenom innehållet i utbildningen för att se vilka eventuella kopplingar som finns till forskning. Efter en kurs/utbildning så har rektorn en uttalad förväntan på lärarna att de delar med sig till övriga lärare i kollegiet.

Lärare ges möjlighet att dela erfarenheter med varandra

Vidare fungerar rektorns arbete väl när det gäller att tillhandahålla strukturer på skolenheten som möjliggör att lärare kan dela erfarenheter med varandra. Granskningen visar att personalen ges möjlighet att reflektera gemensamt på arbetslagsmöten. I arbetet med kooperativt lärande och språkutvecklande arbetssätt samlas respektive arbetslag med jämna mellanrum för att driva utvecklingsarbetet framåt enligt arbetsmodellen: 1) göra/pröva (utifrån den forskning som har presenterats), 2) reflektera/diskutera/dokumentera (i kollegiala samtal), 3) dra slutsatser/lärdomar (i kollegiala samtal) samt 4) koppla slutsatserna till målen.

Lärarna uppger att arbetsmodellen har varit givande då de har fått tips från kollegor för att gå vidare i sitt eget arbete. Även om arbetslagen inte har delgett sina erfarenheter mellan arbetslagen så är detta något som kommer att ske under vårterminen 2019 då rektorn ska införa arbetslagsöverskridande träffar. Efter varje möte dokumenterar lärarna information digitalt, men enligt rektorn så är denna dokumentation mer i form av reflektioner och inte så pass detaljerad att en lärare kan följa vad en annan lärare har provat/testat. Arbetet med att dokumentera erfarenheter som delas och prövas av flera personer/grupper behöver enligt Skolinspektionen utvecklas, vilket beskrivs längre fram i detta beslut.

Hofors kommun

Huvudmannens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet fungerar till vissa delar väl, vilka bedöms och beskrivs nedan.

Kartläggning av utbildningens behov av utveckling

Huvudmannens arbete med att regelbundet följa upp och utvärdera utbildningen i grundskolan fungerar väl. Granskningen visar att grundskolorna via ett digitalt system lämnar in deras utvärdering av verksamheten. Mer specifikt vad som ska rapporteras in via

systemet beslutar huvudmannen om. Vid tillfälle kan också rektorerna bli inbjudna till nämnden för att berätta om olika teman, exempelvis arbetet mot kränkande behandling.

Under de senaste åren har huvudmannen inte satt några övergripande mål eller utvecklingsområden för utbildningen i grundskolan förrän detta läsår då huvudmannen under tre år deltar i *Likvärdig skola*. Det framkommer att projektet stämmer väl överens med grundskolornas behov. I projektet ska grundskolorna själva ta fram en nulägesanalys, vilket huvudmannens representanter uppger ligger i linje med huvudmannens ambition att skolorna själva ska ta ansvar för att bedriva skolutveckling. Det är i detta arbete viktigt att skolorna gör djupa analyser av deras utvecklingsbehov så att relevanta insatser väljs. På Lillåskolan har utvecklingsgruppen i nulägesanalysen kommit fram till att skolan behöver utveckla ledarskap, kunskaper och stötta elever med psykisk ohälsa. I arbetet inom ramen för *Likvärdig skola* är huvudmannen tydlig med att de insatser skolorna väljer ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Representanterna uttrycker att projektet förstärker metoderna och arbetssätten inom det systematiska kvalitetsarbetet.

Huvudmannens stöd för att utbildningen i grundskolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen har vissa strukturer på huvudmannanivå för att stödja arbetet med att utbildningen i grundskolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Huvudmannen behöver dock se till att dessa strukturer utvecklas, vilket beskrivs mer utförligt längre fram i detta beslut.

Granskningen visar att politikerna möter representanter från verksamheterna samt gör verksamhetsbesök som en del av nämndens uppföljning i det systematiska kvalitetsarbetet. Som tidigare nämnts, blir rektorer och förskolechefer också inbjudna till nämndens möten för att berätta om olika teman. Vidare har verksamhetschefen för grundskolan återkommande gemensamma och enskilda möten med grundskolornas rektorer för att stötta rektorerna i deras arbete för att utveckla utbildningen. Under de gemensamma mötena ges information till alla rektorer och i de enskilda samtalen med rektorerna är de enskilda skolornas utvecklingsbehov i fokus.

Vidare framkommer det att skolchefen ingår i ett regionalt utvecklingscentrum vid Högskolan i Gävle (RucX). RucX leds av en styrelse bestående av skolchefer, eller motsvarande, från kommuner i Gästrikland och Hälsingland samt en representant från Hälsinglands Utbildningsförbund. Därtill deltar bland annat fackliga representanter, Region Gävleborg samt Högskolan i Gävle. RucX fokuserar bland annat på hur lärarutbildningen fungerar och gör inventeringar av fortbildningar för lärare. Vid högskolan i Gävle förs också samtal kring ULF-avtal inom ramen för RucX och den samverkan som där sker med kommunerna i regionen.⁵ Verksamhetschefen för grundskolan ingår också i pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna (PUD) där verksamhetschefer från olika kommuner i området träffas en gång per termin. Vid dessa tillfällen får deltagarna bland annat information om föreläsningar, kurser och forskningsprojekt som högskolan anordnar. Det framkommer också att ett *Science Center* ska etableras i kommunen som fokuserar på digitalisering och teknik i alla ämnen. Organisationen har forskare knutna till sig som kommer arbeta med kommunens skolor.

⁵ ULF – *Utbildning, Lärande och Forskning* är en nationell försöksverksamhet kring praktikinlärande i skolforskning (www.ulfavtal.se).

Strukturer som möjliggör att erfarenheter kan delas mellan skolor och med andra huvudmän

Huvudmannens arbete med att skapa strukturer som möjliggör att erfarenheter kan delas mellan skolor och med andra huvudmän fungerar till vissa delar väl, men även detta område behöver utvecklas vilket beskrivs längre fram i detta beslut. Inom huvudmannens organisation finns det nätverk för speciallärare/specialpedagoger samt för personal i förskoleklasserna och fritidshemmen som möjliggör att erfarenheter kan delas mellan skolor. Exempelvis träffas nätverket för speciallärare/specialpedagoger var sjätte till åttonde vecka. Under dessa träffar delar personalen tips och idéer med varandra och de har exempelvis pratat om varför många elever har problem i matematik. Arbetet i nätverket har exempelvis resulterat i ett gemensamt årshjul för uppföljningar av särskilt stöd. Enligt rektorn sker det i regel digital dokumentation av arbetet i de olika nätverken.

Det framkommer också att huvudmannen har vissa strukturer som möjliggör att erfarenheter kan delas med andra huvudmän. I samband med att verksamhetschefen för grundskolan deltar i PUD, där representanter från olika kommuner träffas, har deltagarna möjlighet att tillsammans reflektera kring olika strategiska problem och gemensamma utvecklingsområden. Skolchefen i Hofors kommun ingår också i ett skolchefsnätverk för kommuner i Gästriklands och Hälsinglands län som träffas fyra till fem gånger per läsår. Vid tiden för granskningen delger skolcheferna varandra information kring *Likvärdig skola*. Skolcheferna har tidigare exempelvis delat erfarenheter kring hur de kan arbeta med psykisk ohälsa. Enligt skolchefen så handlar träffarna mycket om att delge varandra goda exempel. Deltagarna pratar även ihop sig kring frågor som uppkommer inom ramen för RucX.

Även om det framkommer att rektorn och huvudmannen i flera avseende skapar förutsättningar för, och arbetar för, att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet visar granskningen att det finns delar i verksamheten som behöver utvecklas.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

- **Huvudmannens stöd för att utbildningen i grundskolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet behöver utvecklas.**

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens stöd för att utbildningen i grundskolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet behöver utvecklas. Granskningen visar att rektorn för Lillåskolan inte får stöd av huvudmannen i alla delar i arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Huvudmannen har exempelvis inte genomfört några specifika insatser mot skolorna i detta avseende. Huvudmannen har inte heller gjort någon uppföljning av hur Lillåskolan arbetar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Även om huvudmannen stödjer rektorerna genom att de får mer tid för att arbeta med utvecklingsfrågor, så framkommer det att rektorerna efterfrågar möjligheten att diskutera utbildningsfrågor i relation till forskning och beprövad erfarenhet. Därtill har huvudmannen inte varit stödjande eller aktiv i användningen av förstelärarna i kommunen för att stärka grundskolornas arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Rektorn för Lillåskolan uppger att hon inte får något direkt stöd från huvudmannen i arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, utan hänvisar istället till att stöd i dessa frågor ges via hennes pågående rektorsutbildning. Enligt rektorn har huvudmannen inte genomfört några specifika insatser i detta avseende. Rektorn uppger vidare att huvudmannen inte har efterfrågat någon information kring hur Lillåskolan arbetar för att utbildningen ska vila på forskning och beprövad erfarenhet som en del i deras systematiska uppföljning av utbildningen. Inte heller har detta tagits upp i muntliga dialoger med huvudmannen. Huvudmannens representanter uppger att de har tagit för givet att lärarnas arbete vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket har gjort att de inte har följt upp detta. I diskussioner med rektorerna har huvudmannen ställt frågor kring hur vissa delar förhåller sig till forskning, men inga djupare diskussioner har förts.

Vidare uppger rektorn att det inte finns något forum för att diskutera hur utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Här lyfts ett forum för att diskutera utveckling av beprövad erfarenhet fram som särskilt angeläget. Som tidigare beskrivits, så används de gemensamma rektorsmötena främst till att delge rektorerna information. Huvudmannen lyfter fram de enskilda samtalen med rektorerna och de enskilda skolornas utvecklingsbehov som centralt. Enligt huvudmannens representanter försöker de stötta rektorerna genom att de har anställt intendenten och förstärkt administrationen för att avlasta rektorerna och frigöra tid som de kan lägga på utvecklingsarbete. Det finns också en pedagog i informations- och kommunikationsteknik i kommunen som stöttar skolorna. Huvudmannen har också avsatt tid för förstelärarna att arbeta med dessa frågor.

Förstelärarna i kommunen anställdes på skolorna genom en gemensam rekrytering på huvudmannanivå. Efter rekryteringen har det, enligt rektorn, inte skett någon vidare dialog kring användningen av förstelärarna. Det finns heller inga gemensamma träffar för förstelärarna i kommunen. Huvudmannens representanter uppger att det är rektorerna som har utformat förstelärarnas uppdrag. Huvudmannen har inte gjort något direkt uppföljning av deras arbete, förutom att förstelärarna vid något tillfälle har fått berätta för barn- och utbildningsnämnden vad de har arbetat med.

Detta innebär att Hofors kommun behöver se till att grundskolan får stöd i arbetet med att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, exempelvis genom att rektorerna ges möjlighet att diskutera frågor inom detta område eller genom att på annat sätt stödja skolans arbete i detta avseende. Ett sådant sätt kan vara att huvudmannen strategiskt stödjer användningen av förstelärare med syftet att stärka utbildningens förankring i forskning och beprövad erfarenhet. Huvudmannen bör i detta arbete också följa upp skolornas arbete för att få kunskap om vilket stöd de är i behov av samt hur väl utbildningen motsvarar skollagens krav.

- **Rektor och huvudman behöver utveckla arbetet med att säkerställa att det finns strukturer för att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövade erfarenheter.**

Skolinspektionen bedömer att rektorn och huvudmannen behöver utveckla arbetet med att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövade erfarenheter. Granskningen visar att Lillåskolan har strukturer för att lärare ska kunna dela erfarenheter med varandra, dock sker ingen dokumentation som möjliggör att lärarnas erfarenheter kan prövas av flera grupper. Vidare visar granskningen att det saknas tillräcklig samverkan och utbyte av erfarenheter mellan huvudmannens skolenheter. Därtill är inte huvudmannens samverkan

med andra huvudmän utformad på ett sådant sätt att erfarenheter kan prövas av flera grupper genom gemensam reflektion och dokumentation.

Som tidigare beskrivits, så ges lärarna på Lillåskolan möjlighet att dela erfarenheter med varandra inom arbetslagen. Ett system för erfarenhetsutbyte mellan arbetslagen är också under utformning. Enligt rektorn så är den dokumentation som sker efter varje arbetslagsmöte kring skolans prioriterade utvecklingsarbete inte så pass detaljerad att en lärare kan följa vad en annan lärare har provat/testat. Försteläraren i matematik uppger också att lärarnas erfarenheter från skolans arbete med att utveckla matematikundervisningen inte har samlats in systematiskt. Även om försteläraren pratar med lärarna kring hur deras arbete går så sker ingen dokumentation av utvecklingsarbetet. Rektorn uppger att arbetslagen har möjlighet att samla lärarnas erfarenheter av utvecklingsarbetet i matematik men att det inte har varit specifikt uttalat att de ska göra detta. Enligt rektorn så tänker hon att det framgent ska finnas ett uttalat uppdrag att skolan ska följa upp och ta hand om lärarnas erfarenheter.

Både rektorn och personalen på Lillåskolan uppger att lärarnas erfarenheter från skolans olika utvecklingsarbeten inte har spridits till andra grundskolor i kommunen. De har heller inte tagit del av andra skolors utvecklingsarbeten. Skolan har heller inget övrigt samarbete med någon av huvudmannens andra grundskolor, förutom arbetet inom NTA och de nätverk som tidigare har nämnts. Hofors kommun har tidigare haft nätverksträffar för olika ämnen, men det framkom i en utvärdering att de inte upplevdes som givande av de deltagande lärarna. Ett ämnesnätverk för idrott och hälsa finns dock kvar i kommunen. Enligt lärarna var det ingen person som höll samman nätverken och de saknade ett uttalat syfte. Huvudmannens representanter uppger att de inte har varit delaktiga och styrt nätverken eftersom kommunen är liten och det inte har funnits resurser i form av exempelvis en kvalitetsutvecklare. Rektorn uppger att rektorerna tänker att ämnesnätverken ska startas upp igen och att de då ska kopplas till kommunens lärplattform för dokumentation. Huvudmannens representanter uttrycker dock en tveksamhet till att en utveckling sker på de enskilda skolorna utifrån deltagande i olika typer av nätverk. Därtill finns det inga gemensamma dagar, förutom vissa föreläsningstillfällen, där personal från huvudmannens grundskolor ges tillfälle att samverka.

Som tidigare beskrivits, så samverkar huvudmannen med andra huvudmän via olika nätverk. Denna samverkan är dock inte utformad på ett sådant sätt att en idé kan prövas av flera grupper genom gemensam reflektion och dokumentation. Huvudmannens representanter uppger att det inte sker någon samverkan med andra huvudmän i syfte att ta del av varandras erfarenheter. Om det finns ett sådant utbyte så skulle det i så fall ske på rektors eget initiativ.

Detta innebär att rektorn och huvudmannen behöver utveckla arbetet med att erfarenheter kan prövas av flera grupper genom gemensam reflektion och dokumentation. I detta arbete behöver dokumentationen av lärarnas erfarenheter vid Lillåskolan utvecklas. Huvudmannen behöver också utveckla samverkan och utbyte av erfarenheter mellan huvudmannens skolenheter. I detta arbete skulle exempelvis ämnesnätverken kunna utgöra ytterligare en arena för samverkan. Eftersom Hofors kommun är en relativt liten huvudman är det också önskvärt att huvudmannen utvecklar samverkan med andra huvudmän för att erfarenheter ska kunna prövas av flera grupper genom gemensam reflektion och dokumentation.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **13 september 2019** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits och vilka effekter de gett utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till *skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se*, eller per post, till *Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2017:10221) i de handlingar som sänds in. Som stöd för redovisningen kan bifogad mall (Bilaga 2) användas.

I ärendets slutliga handläggning har utredare Daniel Talje, undervisningsråd Anna Wide samt juristen Magnus Jonasson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

X Roland Fallström

Enhetschef
Signerat av: Roland Fallström

X Caroline Engskär

Föredragande
Signerat av: Caroline Engskär

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/grundskolans-arbete-for-att-utbildningen-ska-vila-pa-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/>

Bilaga 1: Författningsstöd – Grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Utformningen av utbildningen

Skollagen (2010:800)

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 §, tredje stycket).

Förarbeten

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 223 - 224

Innebörden av begreppet vetenskaplig grund finns utvecklad i förarbetena till högskolelagen. Regeringen anser att de krav som ställs på skolan att ge eleverna förutsättningar att erövra kunskaper blir alltmer omfattande och att det är nödvändigt att ta ställning i etiska frågor inom alla kunskapsområden. Informationsteknikens utveckling ger snart sagt obegränsad tillgång till information men denna måste ordnas, granskas, värderas och omvandlas till kunskaper. Att ta ställning i politiska och moraliska frågor kräver också en god kunskapsgrund. De nationella styrdokumentet ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. Detta bör markeras i lagen. Regeringen föreslår formuleringen att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. Beträffande formuleringen om att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet", så gäller den, som ovan redovisats, utbildningen i vid mening och utgör en del av grunden för verksamheternas styrdokument.

Offentliga utredningar

SOU 2018:19. Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring s 25 - 27

Vetenskaplig grund

Begreppet vetenskaplig grund definieras inte i skollagen utan har av Skolverket, i linje med propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165), preciserats till att arbetet i skolan ska utgå från ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevanta forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Skolverket ger följande beskrivning av begreppet: "Vetenskaplig grund innebär att kritiskt granska, pröva och sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang samt söka efter förklaringar och orsakssamband i tillgänglig relevant forskning". Enligt utredningen

beskriver denna tolkning närmast ett förhållningssätt till vetenskap – ett forskningsbaserat arbetssätt. Skolforskningsinstitutet särskiljer begreppen vetenskaplig grund och vetenskapligt förhållningssätt. Man understryker att det är undervisningen som bedrivs som baseras på resultat från vetenskapliga studier, både avseende innehåll och hur man undervisar. Ett vetenskapligt, eller kritiskt, förhållningssätt är däremot något man själv utvecklar. Ett vetenskapligt eller kritiskt förhållningssätt bör enligt Skolforskningsinstitutet alla ha i alla sammanhang där man planerar, genomför eller utvärderar sin undervisning. Vad gäller skollagen är det utbildningen som ska vila på vetenskaplig grund. I 1 kap. 3 § skollagen definieras utbildning som den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål. Undervisning definieras som sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.

Beprövad erfarenhet

Beprövad erfarenhet är ett begrepp som är särskilt kopplat till yrkesgrupper inom områdena hälso- och sjukvård och skola. Även om uttrycket i sig är komplext så har det tillkommit för att omfamna dimensioner av kompetenser som är av vikt i praktikens utövning till gagn för patienter, elever och studenter (och även anhöriga). Beprövad erfarenhet framställs ibland som att det omfattar allt övrigt som inte täcks in av det som är vetenskapligt grundat.

Det är olyckligt för begreppet får därmed ett otydligt berättigande. Många av de problemområden där den beprövade erfarenheten har bidragit till kunskapsuppbyggande och professionens kompetensutveckling utgör också en viktig grund för identifiering och precisering av forskningsfrågor. Beprövad erfarenhet kopplas ofta samman med lång erfarenhet men bör mer beskrivas genom de professionella erfarenheter som upprepat har identifierats, observerats, verifierats och accepterats av professionen. Den beprövade erfarenheten är i första hand kontextuell och lokal, ofta kollektiv inom en profession och tydligt kommunicerad för att kunna användas av flertalet. Skolverkets definition av beprövad erfarenhet (kunskap som är genererad vid upprepade tillfällen över tid, som är dokumenterad och kvalitetssäkrad) ger lite utrymme för att vidareutveckla och framhålla betydelsen av den erfarenhetsbaserade professionskunskapen. I många undervisningssituationer behöver den beprövade erfarenheten vara vägledande i de fall då vetenskaplig grund inte finns att tillgå. Den beprövade erfarenheten är en värdefull komponent i det dagliga utövandet av lärarprofessionen med konsekvenser för lärande som behöver beskrivas, reflekteras och få acceptans. Den bör också ses som en likvärdig komponent och ett komplement inom praktikinära forskning där den i sig kan utgöra en startpunkt för att beforska praktiken.

Ställningstaganden

Skolverket⁶

Forskningsbaserat arbetssätt

Att arbeta forskningsbaserat innebär att systematiskt undersöka och utveckla den egna verksamheten utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att göra det

⁶ www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskningsbaserat-arbetssatt/att-arbeta-forskningsbaserat

effektivt krävs ett vetenskapligt förhållningssätt där man diskuterar, kritiskt granskar, använder och utvärderar relevant forskning på utbildningsområdet och annan systematiskt framtagen kunskap.

Forskningsbaserat arbetssätt ställer krav på en hög grad av systematik, begreppsmedvetenhet och struktur. Detta arbetssätt ska inte enbart förstås som att lärarlaget sitter ner och diskuterar eller att vi förlitar oss på den egna uppfattningen eller magkänslan. När det gäller att utveckla kvaliteten i undervisningen innebär det att det ska finnas stöd i forskningen för de metoder som skolan använder och de kunskaper som skolan lär ut. Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär alltså att medvetet använda sig av både vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet som bas för det egna kvalitets- och utvecklingsarbetet.

Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär att inta ett vetenskapligt förhållningssätt och kan sammanfattas med att man:

- Identifierar, formulerar och löser problem
- Verkar för att bygga kunskap och transparens
- Kritiskt granskar resultat

I det vetenskapliga förhållningssättet är transparens av vikt vilket innebär att vara öppen med metoden man använt för att andra ska kunna förstå och utvärdera hur man kommit fram till resultaten.

Systematiskt kvalitetsarbete och forskningsbaserat arbetssätt – inte samma sak

Grunden för det forskningsbaserade arbetssättet har likheter med det som i skollagen benämns systematiskt kvalitetsarbete. Ofta är det inom ramarna för skolans systematiska kvalitetsarbete som ett forskningsbaserat arbetssätt kan appliceras. Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän, förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen.

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning.

En viktig skillnad är dock att kvalitetsarbetets syfte är att utveckla verksamheten för att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas, medan syftet med det forskningsbaserade arbetssättet t.ex. kan vara att öka kunskapen inom ett för skolan eller förskolan relevant arbetsområde. Systematiskt kvalitetsarbete är en kontinuerlig form för arbetet med skolutveckling medan forskningsbaserat arbetssätt är mer av en ansats för att undersöka och utveckla. En viktig skillnad är också att det forskningsbaserade arbetssättet bygger på en begreppsapparat där begrepp som knyter an till den vetenskapliga metoden är viktiga inslag.

Skolverket (2012). Promemoria om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, Dnr 2012:1700, s. 1 och 4.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Bestämmelsen om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet riktar sig både till dem som utformar styrdokumentet, dvs. riksdag, regering och Skolverket och till enskilda lärare.

Både utbildningens ämnesinnehåll och metod/pedagogik ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärarens ansvar och förutsättningar

Enskilda lärare har ansvar för att löpande hålla sig orienterade inom sitt ämnesområde.

Bestämmelsen reglerar indirekt rektorers, förskolechefers och huvudmäns ansvar att stärka lärares förutsättningar att bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Läro- och lärutbildningen har ett ansvar för att utveckla blivande lärares förmåga att bedriva undervisning utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Nyutexaminerad lärares vetenskapliga förhållningssätt kan dock inte förväntas vara färdigutvecklat. Som yrkesverksam bör lärare ges stöd och vägledning från såväl mer erfarna kolleger som från relevant forskning.

Skollagen (2010:800)

Utbildning och undervisning

I denna lag avses med

- undervisning: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och
- utbildning: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål (1 kap. 3 § skollagen).

Huvudmannens ansvar för utbildningen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen).

Ledningen av utbildningen

Rektor

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

En ställföreträdare får utses för en rektor (2 kap. 9 § skollagen).

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § skollagen).

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 4 kap. 3 § skollagen ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå. (4 kap. 4 § skollagen).

Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (SKOLFS 2012:98)

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt i genomförandet. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning (s 11).

Bilaga 2: Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

Utvecklingsområde 1:
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2:
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: